Observatoriulu ese de doue ori in septemana, mercurea si sambat'a.

Pretiulu

pentru Sibiiu pe 1 anu intregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimisu cu post'a in laintrulu monarchiei pe 1 anu intregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — In strainatate pe 1 anu 10 fl. séu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. séu 11 franci; — numeri singuratici se dau càte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu si literariu.

Ori-ce inserate,

se platescu pe serie séu linia, cu litere merunte garmondu, la prim'a publicare càte 7 cr., la adou'a si a trei'a càte 6 cr. v. a. si preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu.

Prenumeratiunile se potu face in modulu celu mai usioru prin assemnatiunile postei statului, adresate de a dreptulu la Redactiunea Diariului Observatoriulu in Sibiiu.

Nr. 96. Sibiiu, 29/11 Decembre 1878. **Anulu I.**

Discursulu deputatulii Parteniu Cosma, tienutu in siedinti'a camerei Ungariei la 25 Novembre c. n. 1878.

On. casa! Nimenea nu va asteptá, cá in stadiulu atàtu de inaintatu alu desbaterei, si dupa atàtea vorbiri escelente se mai producu si eu argumente noue referitóre la obiectulu principale alu desbaterei — la directiunea politicei orientale a gubernului nostru de esterne, — si déca totusi imi iau voia acum in momentulu ultimu a-mi ridicá graiulu, o facu acésta mai alesu pentru cá se nu se póta dice, ca nici unu deputatu de nationalitate romana nu si-a descoperitu opiniunea in privinti'a acestei cestiuni ponderóse, carea dupa parerea mea va servi de basa unei epoce noue in patri'a nóstra.

De candu amu onóre a fi membrulu acestei camere, fórte arareori m'am folositu de dreptulu vorbirei, me magulescu inse cu aceea, ca de càte ori am aflatu indispensabila tacerea — am graitu, si totu-déuna sinceru, fara privire in drépt'a séu stang'a, — cà-ci eu tienu, ca nu corespunde datorintiei sale acelu deputatu care se retrage dela vorbire numai pentru-cà se teme, ca parerea sa va produce ici colea displacere, séu ca nu va fi acceptata, cà-ci pentru aceea suntemu aci cá se vindecamu ranele esistente cum se póte mai bine, iar a le vindecá numai asia le potemu, déca le cunóscemu. Si de astadata deci voiu fi francu in manifestarea convingerei mele, si pe càtu se póte de obiectivu.

In càtu privesce cestiunea ocuparei Bosniei si Hertiegovinei, eu marturisescu ca am inplinitu ceea ce presupune d. prim-ministru, adeca am supusu-o judecatii alegatoriloru mei, carora — provocatu fiindu — inca in lun'a lui Iuliu, candu nu erau inca cunoscute oficialu dispusetiunile congresului din Berlinu, li amu scrisu urmatórele:

„De cumva s'aru adeveri faim'a respandita prin diarie, adeca: ca gubernulu nostru comunu de esterne, incuviintiandu politic'a espansiva a Russiei, isi va inparti cu ea prad'a, eu pentru acésta fapta, de si in adeveratulu sensu alu cuventului apartienu partidului liberalu, — ori in ce forma ar vení ea pe tapetu — i-asi da votu de blamu; cà-ci ocuparea Bosniei si Hertiegovinei eu o consideru de suficienta, pentru cá se ne ruinese de totu finantiele, cari dejá sunt in stare fórte desperata, iar provinciele ocupande de apte, cá dupa ce cu enorme sacrificii le-am adusu la maiorenitate, se devina in corpulu patriei nóstre dynamitulu ce o va sparge“.

Stilulu acestei sentintie intr'adeveru nu este chiaru netedu, dar nici n'a fostu ea menita pentru parlamentu, insa in esentia ea este totu aceea, ce in diferite variatiuni o desvoltara inaintea mea o multime de oratori escelenti, si cu o logica atàtu de fundata o au demonstratu d. condeputatu Zsedényi.

La acésta mi-au respunsu alegetorii cu aceea, cá m'au trimisu aici, ca se-mi inplinescu promissiunea.

Cu tóte acestea D-loru! situatiunea este atàtu de grava, mai cu séma déca consideramu complicatiunile esterne, déca cumpanimu dechiaratiunile dlui prim-ministru, si déca patrundemu la insemnatatea — nu atàtu a proiectului de adresa presentatu din partea deputatiloru croati, ci mai multu la a cuventarei cu care ne-a presentatu d. Mihailoviciu acelu proiectu, — la carea insa fórte pucinu s'a reflectatu, — ca adeca: „póte vorbi opositíunea ce voiesce, cà-ci elu a vediutu aici perondandu-se 5—6 guberne, in cari insa numai persónele s'au schimbatu, dar politic'a totu aceea a remasu, cà-ci in patri'a nóstra nu este possibila alta politica, decàtu aceea carea se manifesta si in ocupatiunea din cestiune, si ca chiaru opositiunea de ar vení la gubernu, nici ea n'ar poté urma alta politica,“ — dicu, situatiunea este atàtu de grava, si responsabilitatea inpreunata cu votulu atàtu de mare, — incàtu eu n'asi hesitá a-mi schimba sentinti'a, decumva m'asi convinge, ca facu unu mai mare reu patriei mele prin respingerea decàtu prin incuviintiarea politicei manifestate prin ocupatiune; din doue rele asiu alege pe celu mai micu. Insa acela, care este chiamatu se ne luminese, — ministrulu nostru de esterne — este dejá de 3 septemani in midiuloculu nostru, corporatiunea careia este datoriu se-si justifice politic'a, de 3 septemani este adunata — si elu totusi afla cu cale a tacea. Deci eu cu mintea mea de laicu, fiindu silitu a amblá numai pe peciórele proprii si a-mi basa vederile numai pe resultate, nu me pociu aflá indemnatu a-mi stramuta judecat'a ce avui onóre a vi-o presenta.

De cumva a'si avea si eu ingrigirile cari se vede a le avea condeputatulu Polit, si déca asiu poté inpartasi vederile dlui prim-ministru despre ocupatiune, va se dica déca m'asiu teme si eu ca ocuparea Bosniei si Hertiegovinei ar insemná inaugurarea unei politice antislave, — fatia de faptele complinite, cari dupa convingerea mea nu se mai potu stramutá, póte ca asiu dice si eu: tréca duca-se, si asiu votá pentru adress'a maioritatii; insa eu credu chiaru contrariulu, eu me temu ca prin acésta s'a pusu basa unei directiuni politice slave in patri'a nóstra.

Eu nu pociu fi atàtu de naivu, cá se credu, ca ocuparea Bosniei si Hertiegovinei are numai acelu scopu, cá noi se facemu ordine in acele provincii neglese si spoliate, si in urma, dupa-ce le-amu civilisatu, si dupa ce cu investitiuni enorme le-amu ridicatu la o stare infloritóre, se le redamu Turciei.

Acésta, cu tóte simpathiele, ce o mare parte o poporului magiaru le nutresce pentru Turci — credu ca nici insii Turcii n'aru cutesá se o spere dela noi; iar Europ'a, carea nu esista si nu face nimicu pentru noi — nu merita atàt'a generositate din partea nóstra.

Din contra, eu asia credu ca noi pentru aceea ocupamu Bosni'a si Hertiegovin'a, cá se le annecsamu, si de voi'a nóstra nici candu se nu le mai damu din posessiune, si in acésta jace pericolulu pentru noi. Pentru-à mai alesu déca consideramu insemnatatea cuvinteloru dlui ministru-presiedinte, care in cuventarea sa de alaltaeri ne-a disu urmatórele: „Aceea insa o sustienu, ca dá! Hertiegovin'a si Bosni'a au fostu acelu focularíu, unde atàtu din vecini, càtu si din departare de la nordu adunandu-se materialulu de aprinsu — de aci s'au datu focu orientului,“ — fórte me temu, ca aceste provincii, chiaru cu consimtiementulu popóreloru loru voru servi de ansa la unu evenimentu universale, carui-a vomu trebui se ne opunemu, apoi de óre ce precum insusi dl. ministru-presiedinte afirma, „celu ce cutésa a stá in calea unui evenimentu universale, negresitu devine cutropitu,“ eu prevedu nascandu-se din acésta acuisitiune noua o astfelu de sórte pentru patri'a nóstra, carea nu este de invidiatu, la carea deci eu nici midiulocitu nu voiu se contribuiu cu votulu meu.

Foisiór'a „Observatoriului“.

Marina séu Zimbetulu Madonei.

De Paul Féval.

Traducere de: D. Petrescu.

(Urmare si fine.)

Marina era pe mórte.

De càte-ori mam'a-sa o strinsese la peptu si 'i sioptise la urechia:

— Ilu iubesci, copila? me voiu duce se-'lu cautu.

Marina clatiná capulu si privea ceriulu.

— Déca nu'lu iubesci, relua mam'a, ce ai, draga mea féta? unde te dóre?

Marina isi punea biata, man'a slabita pe ânima.

Si fugia. Trecea prin coridoru. Crapá usi'a capelei si aruncá o privire inspaimantata Feciórei ce adorase atàtu de multu.

Vai! Vai! Feciór'a nu mai zimbea.

Si Marina 'si dicea: Sunt condamnata!

Ai fi crediutu ca vedi o umbra, candu se strecurá prin tristele ruine . . . .

VI.

La St. Angelo se vorbea asia:

— In curêndu voru fi trei morminte subt amvonulu bisericei.

VII.

Odata, Marina nu se mai potea urcá pe plat-forma de unde privirea sa intrebá calea ce ducea spre Apenini.

Calea Florentiei, pe unde plecase Francesco.

Ea nu se potea urcá, fiinduca era pré slaba.

Se rogá se i se faca patulu in capela.

— Mórtea mea va inblandi mani'a bunei Fecióre, gandea dens'a, si o voiu vedea érasi zimbindu in ceriu.

Pe pardoséla de mosaicu i se asternu miculu ei patu albu. Marina se culca.

— Mama, dise ea, nu me voiu mai sculá din tr'insulu:

Pisani cu femea sa nu mai aveau lacrime.

— Mama, murmurá Marina, ai carei ochi se inchideau, de se va intórce, i vei spune ca l'am asteptatu càtu amu potutu.

Si nu mai vorbi.

Tinerele fete din St. Angelo venira si aruncara flori pe patu.

— Nevasta, dise Pisani, se i crutiamu ultim'a lacrima.

Cá se murimu noi, se asteptamu mai anteiu se móra ea.

VIII.

Tocmai in diu'a aceia, de s'ar fi potutu urcá pe plat-forma, Marina ar fi vediutu unu calaretiu ce coborá muntele in galopu.

Calulu seu ridicá pulberea pàna la ceriu. Era unu mandru flacaiasiu sprintenu, si purtandu in ochii mandri'a geniului.

Cá Salvatore Rosa, avé si elu o spada la cópsa si o cuthióra cu colori in coburulu sielei.

Pintenii sei sangerau cóstele calului.

Candu ajunse la pólele délului pe care se inaltiá castelulu Pisani, apusulu isi aprindea chaosulu seu de auru si purpura.

Frumosulu calaretiu zimbi. Isi aducea a-minte.

— Ah! Francesco! domnule Francesco! ii disera fetele ce descindéu plangendu délulu, vii pré tardiu!

— Pré tardiu! respunse calaretiulu fara se intieléga.

— Sórele se va ascunde in nuori, domnule Francesco, si nici-odata Marina nu-'lu va mai vedea resarindu.

Fetele isi urmara calea.

Francesco infipse pintenii in burtá calului.

IX.

Nimeni in coridóre. In capela, sirmanulu angeru in albu-'i patu, si nimeni inpregiuru!

Betranii erau ingenunchiati in capela.

Francesco puse mana pe ânima Marinei.

Ânima Marinei batea inca. Budiele ei se miscara la acésta atingere, si Francesco o audì murmurandu:

— Fecióra Mario! elu a luatu cu densulu zimbetulu teu . . . .

Se scie óre cum ânima ghicesce?

Francesco priví fati'a Feciórei. Apoi, luà din cuthi'a ce atîrnase mai inainte la coburulu sielei, o tablitia cu colori si penelele.

Colórea curgea pe paleta. Ânima lui Francesco saltá in pieptulu lui, dar' mana nu'i tremurá. Penelulu atinse budi'a Feciórei ce se intredeschise printr'unu dulce zimbetu.

Francesco descepta pe Marina cu o sarutare.

Ochii aprópe stinsi ai sirmanei fetitie cautara indata fati'a Feciórei.

Cá in diu'a plecarei lui Francesco, o radia aurita cadea pe tablou si i dedea o viatia estraordinara.

Marina se ridicá incetisioru. Pucinu sange reveni in obrajii ei.

— Oh! murmurá ea; santa Marie i-mi zimbesci ca mai inainte. Mai iertatu, dar! . . . . De ar fi aci, asiu mai potea inca trai si fi fericita!

— Tatalu meu si mam'a mea, dise Francesco betraniloru ce alergara intr'acolo: Marina nóstra e scapata, vreti se-mi o dati de socie?

X.

Éta istori'a Marinei si a lui Francesco, asia cum o povestecu dragutiele fete din Romagn'a.

Nu au inventat'o ele acésta istorie, pentru-ca portretulu Marinei Pisani, frumósa, plina de tineretie si fericire, se vede inca la museulu din Ravenna.

Francesco, sociulu ei, facù acestu portretu ce e unu admirabilu capu-de-opera.

Barbatulu Marinei se numea Francesco Salviati, unulu din cei mai ilustri maestri ai scólei florentine.

Nu sumu eu acela Dloru! carele asiu nesui a inpiedecá eliberarea popóreloru apesate din Orientu, séu carele asiu indemná pe gubernulu nostru, cá legandu sórtea patriei nóstre de a Turciei se-'si scóta spad'a pentru intregitatea acelui imperiu putredu. Eu mi-amu datu dejá opiniunea in asta privintia inca in anulu trecutu, candu prim'a óra a venitu pe tapetu cestiunea orientala in parlamentulu nostru, — de 'mi aducu bine aminte, in lun'a lui Iuniu, si de atunci inca n'amu causa se mi-o stramutu.

Amu disu adeca atunci, in contra torintelui opiniunei publice magiare, si sustienu si astadi, ca Turci'a asia precum era, cu institutiunile sale theocratice, nu numai ca nu se póte sustiené, dar nici nu póte stá in interesulu nostru ca se se sustiena.

Turci'a ne-a fostu celu mai cumplitu inamicu pàna ce i-a fostu cu potintia, si déca amu patimitu noi dela cineva, dela Turci'a am patimitu, si déca sunt eternisate pentru popórale acestei patrie pagine glorióse in istoria, acelea se referescu mai alesu la luptele avute contra Turciloru.

Numai de atunci nu ni este periculósa Turci'a, de candu nu mai póte, acuma insa a devenitu periculósa chiaru prin slabitiunea sa, prin institutiunile sale necorigibili.

Pricepu eu caus'a pentru ce o parte a poporului magiaru se insufletiesce atàtu de tare pentru Turci, Permiteti-mi, se fiu sinceru si in acésta privintia; se insufletiesce poporulu, pentru-cà i s'a inplutu capulu cu nou'a inventiune, ca elu ar fi consangénu cu turcii, — iar politicii magiari: pentru-cà le-ar placé se sustiena pe Turci'a dreptu parafulgeru.

(Va urmá).

Transilvani'a.

Sibiiu, 10 Dec. n. Astadi era se decurga la curtea de jurati procesulu de pressa alu fostului colaboratoru alu „Gazetei Transilvaniei", carele in Nr. 39 din 3/15 Iuniu 1877, adeca inainte cu 1½ anu, aparase caracterulu si onórea femeiloru romane preste totu, contra furióseloru insulte publicate de diariulu „Kelet" (Orientulu) din Clusiu in Nr. 116 din 24 Maiu aceluiasiu anu, carele numise pe romani „rebelli necredintiosi, perfidi calcatori de juramentu, demni de a fi condamnati si uriti de lumea intrega, pentru-cà ei au cutediatu a se scula contra domnului loru naturale a sultanului; ómeni carii sciu se se entusiasmedie pentru cnut'a russesca si se pórte lantiu de robi pe pitiórele loru, carii nu vedu adeveratele scopuri ale acelui resbelu de banditi; soldati, a caroru vindecare nu póte fi suferita, pentru-cá se nu reinviie éra si se-si ridice sabiile loru contra esistentiei unguriloru, contra patriei si interesului loru"; — din acestea temeiuri „Kelet" pretindea cu tóta furi'a, ca femeile romane se nu fia suferite a face scame si colecte de bani, „daca nu vreu se se compromita cá partasie la fapte de tradatori si banditi". — Procesulu se amanà din caus'a sanetatiei ruinate a inculpatului, pe unu altu terminu, pàna la insanetosiarea lui.

— Relative la publicarea colecteloru atinse in Nr. precedente, aflaramu in foile oficióse magiare intre altele:

Prefectulu comitatului (districtului) Clusiu publicà de dato 4 Dec. a. c. numele aceloru cocóne (dómne) din diverse localitati, care standu in fruntea diverseloru comitete femeiesci formate inadinsu spre scopulu acesta (ceea ce in a. tr. era opritu), au adunatu si trimisu la prefectura mai antaiu v. a. fl. 1077 cr. 17, éra mai de curendu v. a. fl. 980 33 cr., in sum'a totale v. a. fl. 2057 50 cr. Din acésta publicatiune dela Clusiu este permisu a combina, cà din diverse parti ale Transilvaniei s'au adunatu mai multe, din care unele s'au mai vediutu publicate ici colea, de si nu in forma oficiósa, anume in Octobre, cà inse s'au administratu tóte prin auctoritatile politice. Intre femeile colectante vedemu si càteva romane, éra intre cele care au concursu la colecte, sunt fórte multe. Ceea ce se facuse in Sibiiu si Brasiovu pentru acelu scopu humanitariu si patrioticu, este cunoscutu din alte publicatiuni anterióre.

Colectele facute in Romani'a pentru armat'a imperiale se vedu publicate totu in diarie oficióse magiare. Asia aflamu in „Magyar Polgár", cà comitetulu romanescu din Bucuresci a transpusu escelentiei sale dlui comite Hoyos, ambasadoru plenipotente austro-ungurescu alu Maiestatiei Sale, in doue sume franci 20,000 (douedieci de mii) in moneta de auru, adeca camu 9300 fl. v. a., cu destinatiunea ca: 3000 se se dea spre scopulu vindecarei ranitiloru, 6000 la familii sarace, ai caroru barbati se afla la óste, si alti 6000 la veduve si orfani de ai soldatiloru cadiuti in lupta. Acestea sume n'au trebuintia de comentariu. Eta, romanii nu intréba, pentru ce scopu s'au batutu trupele nóstre in Bosni'a si Hertiegovina, ci cauta numai puru si simplu, càti s'au ranitu, càti au muritu, càte veduve si càti orfani au remasu cá vai de ei. Ceea ce mai scimu noi din locu autenticu este, cà in Septembre se prepará mai multe dame romane, din capital'a Romaniei, cá in casu de a se prelungi campani'a din Bosni'a, se ofere comandei supreme austriace una ambulantia intréga, provediuta cu tóte apparatele si uneltele necesarie, apoi in acelasiu timpu se offere una totu asia de bine adjustata, si mohamedaniloru. Asia intielegu romanii humanitatea si civilisatiunea.

(Ból'a duelleloru.) Dupa alte morburi fisice si morali, a inceputu a se latí si pe la noi nebuni'a de duellu. Faimosulu exbaronu Blas. Orban cunoscutu cá „mancatoriu de romani", si Nicolae Papp redactorulu dela „M. Polgár", (armenu de nationalitate), ambii ómeni fórte exaltati, dupa ce se injurara in publicu din caus'a impartirei de bani cu ocasiunea alegeriloru dietali din vér'a trecuta, apoi se batura in B.-Pest'a, in pistole, dara din distantia mare; trasera de càte trei ori, dara nu nemeri nici unulu („Hon"). Intr'aceea totu in „M. P." aflamu, cà si in Brasiovu se intemplà unu duellu interesantu intre doi aristocrati de a dou'a mana, Iuliu Sz—nyi si Victoru M—r. Cert'a loru se tragea din Augustu, candu M. insultà pe Sz. in publicu pe promenada, amerintiandu'lu cu bastonulu, cà-ci nu l'a resalutatu conformu rangului seu. Judecatori'a r. din locu condamnase pe M. la 30 de dile inchisóre; in a II-a instantia pedeps'a inchisorei se transformà in glóba de bani 75 florini. In 26 Nov. resultatulu finale inse fu totu duellu. Sz. fu taiatu la man'a drepta.

(Omoruri teribili). In comun'a Suciu-de susu din comitatulu Solnocu-Doboc'a unu asasinu inpuscà prin ferestra pe notariulu de cercu Ladislau Juga in ser'a din 3 Dec. Femei'a si 4 prunci remasera fora barbatu si parinte. De doi ani incóce acesta este alu doilea asasinatu in acelu tînutu (Kelet 281).

Totu din diariele magiare aflamu, cà la Zenta se intemplase in 8 Iuniu si unu patricidiu (omoru de tata) din cele mai satanice. Locuitoriulu Györi Mihály, omu de portari placute in comuna, avea intre fiii sei pe unulu István, strengariu si furu, din care causa tata-seu ilu batuse de cate-va ori. Intr'o di afurisitulu prefacêndu-se cà s'a impacatu cu tata-seu, ilu seduse ca se esa cu caruti'a la campu. Acolo inse luà István pe tata-seu de scurtu pentru-cà 'lu batuse. Pre candu tata-seu ilu infruntá din nou, István scóte unu revolveru, inpusca pe tata-seu dreptu in frunte, dara vediendu cà nu móre indata, ii mai trase una si in spinare; dupa aceea incarcandu cadavrulu pe carutióra, dete cailoru drumulu in directiunea in care locuiá cumnatu-seu anume Tari. Acesta si veni pe la miediu de nópte la cas'a lui Györi Mihály cu cadavrulu. Omenii din comuna alarmati apucara pe István si 'lu detera pe man'a justitiei, unde dupa cateva traganari isi marturisi crim'a pe largu. Dilele trecute patricidulu fu condamnatu la mórte pe furci. Remane inse constatatu prin statistic'a comparativa, cà nicairi nu se intempla atatea omoruri de parinti si de fratîni cá tocma in Ungari'a.

A proposito de crime! Este fórte instructivu pentru moralitatea si gradulu de civilisatiune si cultura adeverata a studia statistic'a comparativa de crime in cifre, dupa nationalitati si confessiuni. Spre a simplifica si castiga spatiu, noi aici vomu scóte din statisticele anteriore cateva date criminali numai din Transilvani'a, si de aci inca astadata numai din cate s'au publicatu asupra temnitiei provinciale dela Gherl'a, in care se detînu individi numai de sexulu barbatescu, condamnati pentru crime forte grele. Cifrele suna numai pe confesiuni religióse, nu si pe nationalitati; dara lectorii nostrii cunoscu de ajunsu, care nationalitati de ce confessiuni se tînu. Asia aflamu dupa confessiuni si Nr. inchisiloru dupa ani

	1860	1865	1870	1875	Suma totale
Gr.-cath. (romani si cativa tîgani)	74	69	87	56	286
Gr.-resariteni (dtto. dtto.)	104	53	47	74	278
Rom.-cath. (magiari, germani)	77	51	30	24	182
Reformati (magiarii)	54	39	33	22	148
Unitariani (magiarii)	5	10	4	11	30
Luterani (sasi, ceva magiari)	19	6	14	10	49
Israeliti	13	6	2	8	29

Crimele pentru care se condamna culpabilii la Gherla sunt: resistentia publica cu arma, vetamari trupesci, ucidere, omoru sau asasinatu, furtu, dilapidari de bani straini sau publici si insielatiune, hotia la drumuri (talharia, lotria, brigandagiu), tetiunaria (care dà focu), desfrenari contra naturei, inpreunare prin fortia (sila), delicte militari.

Cifrele de susu, alaturate la numerulu locuitoriloru Transilvaniei, fia dupa confessiuni, fia dupa nationalitati, sunt in adeveru batetórie la ochi intru atata, ca pre catu timpu lipsia cu totulu date statistice criminali, lumea straina aflá mare placere se afirme, ca temnitiele tierei sunt pline numai de romani. Din cifre de acestea oficiali ese cu totulu altu-ceva, ce e dreptu inse, numai dela a. 1854, de candu s'au introdusu si la noi codicele penale si procedur'a austriaca. Cà dóra pe romani 'iar favora judecatorii in partea cea mai mare ne romani, nu va cutedia se afirme nici celu mai fanaticu nationalistu. Se resumamu acestea cifre aproximativu dupa nationalitati. Pe 1,300.000 romani si cateva dieci de mii tîgani se vinu in acei 4 ani dintre 1860 et 1875, criminali 564. Pe 500,000 magiari si cateva mii germani 360. Pe 160 mii sasi si vreo 20 mii magiari (luterani) 49. Pe circa 24 mii evrei 29 criminali.

Se mai dicea pana acuma, ca furtulu si lotri'a (brigandagiulu) aru fi crimele cele mai usitate intre romani. Noi aflaramu despre acestea crime adunate din 6 (siese ani) urmatoriele cifre: Greco-catholici furi 179, lotrii de drumu 35. Gr.-resariteni furi 190, lotrii 58. Rom. catholici furi 131, lotrii 15. Calvini reformati furi 90, lotrii 11. Unitariani furi 23, lotrii 3. Luterani furi 40, lotri 1. Israeliti furi 21, lotrii 3. — Tetiunari, totu pe 6 ani: romani 24, magiari 17, sasi 2. Ucigasi romani de amb. conf. 143, magiari de 3 confessiuni 55. Sasi 7. Asasini romani 45. Magiari 32. Sasi 2. Insielatori: romani 7, magiari 21, sasi 1, evrei 3.

Restulu se si-lu cugete lectorii din diverse puncte de vedere, cumu: temperamentu si caracteru nationale, religiune si biserica, scóla, raporturi national-ebonomice din trecutu si din presentu, legislatiune etc. etc.

Scandale infricosiate din Ungari'a.

Pe langa academi'a de sciintie intemeieta la a 1830 magiarii au si una Societate istorica, compusa din multi membrii, cu scopu de a scóte la lumina documente catu se póte mai multe, pentru-cá se aiba odata si Ungari'a istoria adeverata, curatîta de falsificari si de nenumerate lacune. In 3 Dec. se tienù in B.-Pesta adunarea generale a societatiei istorice, in presenti'a unui publicu numerosu. Se alese din nou comitetulu. Se adunasera 92 de membrii sub presiedenti'a dlui Gedeon Tanárky, prea scumpulu deputatu alu nasaudeniloru. De presiedente fu alesu Arnold Ipolyi cu mare maioritate. V.-presiedinti esira br. Gavriilu Kemény, pana acum directoru alu departamentului de interne, astadi ministru de comerciu, amicu de mórte alu romaniloru, si W. Fraknoi (némtiu). Acestui domnu ii sarí ceva in nasu si refusà alegerea. Atunci Franc. Pulsky dise: Asia facu ungurii nostrii, refusa si apoi totu remanu la postulu loru (alusiune la ministeriu, care dimissionase de doue ori). Se scóla inse C. Thály si adaoga: Ba Fraknoi se remana pe langa refusarea sa, ca si asia mie nu'mi placu tendentiele lui. Ce tendentie? intreba presiedentele. Tendentiele popesci, fu replic'a lui Thály, cà acesti ómeni aru voí se se scria istori'a numai in spiritu popescu, si apoi mai publica totu numai documente in laud'a lui Ferdinandu I austriaculu, éra de Ioanu Zápolya nu voru se dica nimicu. Din acestea cause eu sunt decisu se facu scandale mari in comitetu." Acuma se scóla C. Szilágyi cu facia inflacarata si dice: In adeveru, scandalu ne mai auditu, cá unu membru alu societatiei nóstre se declare in faci'a lumei, cà elu va face scandale. Dupa larma mare, in fine presiedentele Tanárky venindu la cuventu dise: Asia suntemu noi magiarii, ne junghiamu unii pe altii cá banditii (Késeljük egymást mint a brigántik). Dupa acestea linistindu-se abia spiritele, se apucara de lectur'a unoru dissertatiuni (Dupa P. Napló din 5 Dec.)

Altu scandalu mare. C. Szathmáry, fostu redactoru alu diariului „Debreczen" scrisese unu articlu titulatu: Éljen 1849 Aprilis 14, adeca elu glorificá dio'a, in care Conventulu ungurescu revolutionariu alungatu dela B.-Pesta la Dobritînu, a proclamatu la propunerea lui Kossuth proscriptiunea si detronarea casei Habsburg-Lotaringi'a. Szatmáry fu datu in judecata; dara juriulu ungurescu ilu absolvà cu 8 voturi contra 4! (Dupa Független Hirlap si Pesti Napló din 7 Dec.) Latinii dicea, cà corbu la corbu nu 'si scóte ochii, dara porumbii sufere totudeauna.

Revista politica.

Prin redeschiderea senatului imperialu din Vien'a, ce va avea locu in 10 l. c. sessiunea delegatiuniloru va fi intrerupta si amanata pàna dupa serbatorile Craciunului. Aruncandu o privire retrospectiva asupra celoru ce au decursu in delegatiuni, vomu avea a constatá, ca planulu comitelui Andrássy de a isi justificá si a primi indemnitate dela acésta corporatiune parlamentara, pentru politic'a sa esterióra n'au reusitu, dejucatu fiindu din partea opositiunei nemtiloru centralisti, cari prin tactic'a adoptata silira pe comitele Andrássy se reintre pe calea parlamentara. Planulu comitelui Andrássy precum si a partidei anecssioniste fusese acela, cá cu desconsiderea votului datu de càtra senatulu imperialu si diet'a din B.-Pest'a se transpuna decisiunea conflictului nascutu intre gubernu si parlamente din caus'a ocupatiunei, in delegatiuni unde comitele Andrássy potea contá cu sigurantia pe o maioritate destulu de complesanta, care se i votese nu numai absolutoriu pentru gresielele comise cu voia si fara de voia, dara se i votese si creditele suplementare pentru miliónele deja chieltuite cu ocupatiunea, ceea ce fatia cu critic'a positiune in care se afla armat'a de ocupatiune din Bosni'a si Hertiegovin'a, era lucrulu principalu. Dara nemtii centralisti nu aflara cu cale a i face acésta placere si a inplini voi'a comitelui Andrássy, ci dupa ce in memorabilele siedintie din urma ale delegatiuniloru, ilu scarmanara reu si i blamara si mai reu politic'a urmata, declarara ca pentru spesele curente ale ocupatiunei voru vot'a 15 milióne, éra incàtu pentru cele 41 milióne cu care au chieltuitu mai multu preste creditulu votatu de 60 milióne, se se adresese la parlamente, care ele singure sunt competente a decide acésta causa. Se póte, ca in fine comitele Andrássy totusi va invinge cu politic'a sa in delegatiuni, dara prin acésta conflictulu inca nu s'au terminatu, ci elu va fi continuatu in senatulu imperialu, in care maioritatea precumpanitóre a deputatiloru precum si opiniunea publica nu consimte cu politic'a inaugurata la congresulu din Berlinu. Totu asia va fi si in diet'a din B.-Pest'a, care astadi se vede in fati'a cu nou reintegratulu cabinetu C. Tisza. Avemu acuma deja alu patrulea cabinetu C. Tisza in Ungari'a, éra in Austri'a demissionatulu cabinetu Auersperg, care fiindu-i gratióse Parcele politice si dupa ce au trecutu prin purgatoriulu unui provisoriu de mai multe luni, póte se i se intemple si lui cá se fia reintegratu cá si acela alui C. Tisza si se ilu vedemu presentanduse de nou pe bancile ministeriale din Vien'a.

Joculu parlamentarismulu modernu este intr'adeveru fórte capritiosu si neprecalculabilu. In Ungari'a cabinetulu C. Tisza, care pàna la completarea sa nu dispunea in dieta decàtu numai de o maioritate d'abea de 22 voturi, care si acestea pe jumetate erau ministeriale si ale deputatiloru nemagiari, vediuramu in Bucuresci in acelasiu tempu cabinetulu d. I. Brateanu dandu-si demissiunea pentru ca se aflá fati'a cu o minoritate opositionale numai de 26 voturi. Este credemu la loculu seu, a ne intrebá, déca parlamentarismulu ce se practisésa in Ungari'a este celu veritabilu si viabilu, séu celu care se practisésa in multu defaimat'a si despretiuit'a Romanie subt gubernulu actualu? Se le comparamu ambele si apoi se judecamu, care este mai sinceru si mai apropiatu de celu englesescu, celu din Ungari'a séu celu din Romani'a.

Parlamentulu englesu a fostu deschisu in 5 l. c. prin unu mesagiu laconicu si incoloru. Elu anuntia conflictulu nascutu cu Afganistanulu, constata bunele relatiuni ce esista cu statele streine si nu cere nici unu creditu.

Intrarea triumfala a imperatului-rege Wilhelm I in capital'a imperiului seu decurse conformu programului politienescu, fara cá se se fi intemplatu vre unu incidentu remarcabilu. Absentarea principelui-cancelaru dela acésta serbare eminamentu dinastica si sossirea principelui-cancelaru russescu Gorciacoff in aceeasi di la Berlinu este discutata si comentata in diferite moduri din partea diaristicei europene.

Dela imperatulu Russiei Alecsandru, care se intórse in 4 l. c. dela Livadi'a la St. Petersburg, lumea politica si diplomatica se ascépta la o manifestatiune cu ocasiunea serbarei Sf. George ce va fi avutu locu in 8 l. c. la o manifestatiune de unu timbru mai politicu si mai accentuatu decàtu cum fu elegiculu respunsu pe care lau pronuntiatu in Moscv'a, cu ocasiunea trecerei sale pe acolo.

Din Constantinopole érasi se semnalésa o schimbare de cabinetu. In noulu cabinetu, care pàna acuma inca nu se bucura de gratiele monitoriului turcescu din Vien'a „N. fr. Presse", mare veziru este Cheirredin pasi'a, éra ministru de esterne Caratheodori pasi'a, unulu din fostii plenipotentiarii ai Turciei la congresulu din Berlinu.

Despre tendinti'a noului cabinetu se dice, ca ar fi antirussa si prin urmare si antiaustriaca, ba unii voiescu a sci, ca incredintianduse ministeriulu de resbelu gaziului Osman pasi'a, acésta ar insemná, ca Turci'a se prepara de actiune bellica, atàtu fatia cu Russi'a càtu si fatia cu Austro-Ungari'a. Schimbarea acésta de cabinetu se ascrie Angliei, acarei influintia se dice ca actualmente este predomnitóre in palatulu sultanului. Indata dupa denumirea noului cabinetu, ambasadorulu austro-ungariei comitele Zichy a si avutu o audientia la sultanulu. Cu ce resultatu, acésta este inca unu mare secretu diplomaticu, pe care-lu vomu aflá póte din viitórea carte rosie a comitelui Andrássy, séu prin indiscretiunea vre unui altu diplomatu.

Romani'a.

Bucuresci. Raporturile telegrafice oficiali si epistolele private càte vinu mereu dela Dobrogea despre bun'a si chiaru entusiastic'a primire a trupeloru si auctoritatiloru romanesci, apoi regulamentele si alte dispositiunei ministeriali provisorie, prin care dintr'odata cu luarea in posessiune se si organisédia acea provincia, tóte acestea sunt asia de numeróse si se publica in Monitoru (care ese pe fiacare di in càte 3 si 4 cóle). asia desu, in càtu necumu diariele mai mici, dara nici cele de tóte dilele nu le potu reproduce pe tóte dintr'odata, daca nu vreu se lipsiasca pe publicu de ori-care alta lectura, mai alesu dupace s'au deschisu si camerele. Esenti'a toturoru acteloru si altoru sciri din Dobrogea este pana acumu, cà trupele si auctoritatile romanesci sunt primite fórte bine, nu cu parade facute la comanda, cà nu avea cine se le comande si inpuna locuitoriloru, ci de buna voia. Mai alesu in orasiulu maritimu Tulcea cá capitala a unui districtu, solemnitatile au fostu in adeveru neasteptate. In càtu pentru auctoritatile militari si civili rusesci, apoi si acelea s'au portatu atàtu la intrare, catu si dupa aceea la transpositiunea provinciei, a acteloru si altoru obiecte cu tóta curtenirea si bunavointi'a, cá si cumu s'aru fi datu uitarei tóte contactele neplacute din celu mai de aprópe trecutu. Tóte acestea voru trece; dara pe functionarii romani ii astépta probleme grele, lucru intensivu, respundere mare. Chiaru limb'a le va face dificultati anume cu privire la mohamedani. Dara bunulu tactu, sentimentele de dreptate si libertate le va ajutá se tréca si preste acestea greutati. Se afla destui individi carii sciu càte doue si trei limbi, apoi unu diariu oficiale (Buletinu) in càte doue sau si trei limbi, cá de es. in Transilvani'a sub regimulu austriacu, sau chiaru cá in Bulgari'a la Rusciucu de candu era gubernatoru Midhat pasi'a, nu e nicidecum vreo mesura, care se nu se póta realisa indata. Una se scie, cà anume tractarea din partea romaniloru cu poporatiunile mohamedane va fi supraveghiata cu tóta atentiunea de càtra opiniunea publica européna.

Dilele acestea se intemplà si in Romani'a una crisa mica ministeriale, inse tocma in sensu intorsu alu crisei unguresci. Cativa din ministrii vechi au remasu in gremiu, numai la unii se. schimbà portofoliulu, éra alti doi intrara in loculu celoru retrasi. Din diversele liste cate circulara in septeman'a trecuta, se adeveri numai urmatóri'a:

D. Ioanu Brateanu, presiedinte alu censiliului si ministru de interne. D. Dimitrie Sturdza, ministru de finantie. D. Eugeniu Statescu, ministru alu justitiei. D. Ioanu Campinénu, ministru de esterne. D. Mihailu Ferechide, ministru alu lucrariloru publice. D. George Cantilli, ministru alu instructiunei publice si culteloru. — Se asicura, ca portofoliului ministeriului de resbelu va fi luatu preste càteva dile de d. colonelu Dabija.

Biroulu Senatului s'a formatu in modulu urmatoru: P. S. S. Mitropolitulu Primatu presiedinte, d. C. Bozianu si d. Dimitrie Ghic'a vice-presiedinti.

Regulamentu pentru stabilirea si perceperea tacseloru in Dobrogea.

§. I. Contributiuni directe si vami.

Art. 1. Impositulu timbrului si inregistrarii, impositulu asupra beuturiloru spirtóse si tacsele vamale de importatiune si esportatiune, actualmente in vigóre in Romani'a, se aplica si teritoriului cedatu Romaniei prin tratatulu de la Berlinu.

Art. 2. Modulu de perceptiune va fi celu fisatu prin legile, regulamentele si tarifele aplicate in Romani'a pentru fia-care din aceste contributiuni.

Art. 3. In privinti'a sarii, se va urma conformu legislatiunii romane asupra materiei.

Art. 4. Comerciulu tutunuriloru in Dobrogea, este liberu.

Art. 5. Fisculu va percepe asupra tutunuriloru, tabacuriloru si tîgariloru de provenintia straina ce se importa in Dobrogea, o tasa vamale de lei cinci sute la sut'a de kilograme.

Art. 6. Tutunurile ce se cultiva in interiorulu Dobrogei suntu supuse, in folosului fisculu, la o tacsa de 75 lei pentru sut'a de kilograme.

Perceptiunea acestoru tacse se va regulá prin instructiuni speciale.

Art. 7. Tutunurile provenindu din Romani'a suntu supuse, la importatiunea loru in Dobrogea, la o tacsa de 75 lei pentru sut'a de kilograme.

Aceste tutunuri voru fi insocite de certificate de origine, eliberate de autoritatile locului de provenintia.

§. II. Contributiuni directe si de domenie.

Art. 1. Dijm'a, impositulu pe capitalulu imobiliaru in orasie si sate, impositulu pe venitulu imobiliaru in orasie, impositulu de 3 la suta asupra lucrului agricultoriloru si mestesiugariloru, asupra castigului comerciantiloru si fabricantiloru, impositulu pentru scutirea din armata, impositulu pe valórea locativa a carciumeloru, cafeneleloru, bacaniiloru, restauranteloru, tacsa de 2 jum. la suta pe vendiarea viteloru, tacsele pe mori, pe debitele de tutunuri, si ori-ce alte dari directe in vigóre catre Statu, suntu si remanu desfiintiate.

Art. 2. Legea din 1873, pentru licentiele de beuturi spirtóse, se pune in aplicatiune, in tóta intinderea Dobrogei, cu incepere de la 1 Ianuariu 1879. Reglemente si instructiuni ministeriale voru stabili tasele fixe de perceputu, dupa poporatiune, conformu citatei legi.

Art. 3 Unu recensementu se va face de urgintia prin comunele urbane, spre a se impune la patenta si la impositulu fontiaru, conformu legiloru romane, comerciantii, industriarii si proprietarii de la 1 Ianuariu 1879. Instructiuni ministeriale voru ficsá epoc'a acestui recensementu, durat'a sa si clas'a careia va apartienea, dupa poporatiune, fia-care orasiu.

Art. 4. Toti locuitorii cari voru posede acte de proprietate (tapi) in regula, de la gubernulu otomanu, pentru cultura pe teritoriulu Dobrogei, voru fi liberi a'si cultiva pamentulu, scutiti de ori-ce dare in cursulu anului 1879.

Art. 5. Dreptulu de a intretiené si a pasiuná oile, caprele si rimatorii pe domeniulu statului se va cumpara obligatoriu, cá si pe trecutu, de toti proprietarii, cu pretiu de 1 leu de capu de óie si capra si de 60 bani de capu de rimatoriu.

Art. 6. Importatorii de oi, capre, rimatori, aduse in Dobrogea pentru iernare, voru fi supusi la aceeasi dare, ce se va percepe dupa instructii speciale prin biurourile vamale.

Art. 7. Recesementulu generalu ce e a se face in Romani'a in anulu viitoru se va intinde si asupra Dobrogei.

Art. 8. Inchirierea si arendarea imobileloru si veniturilor domeniale, se voru face conformu legislatiunii actualmente in vigóre in Romani'a

Art. 9. Organisatiunea financiara romana si impositele directe din Romani'a voru intrá in aplicatiune in Dobrogea cu incepere de la 1 Ianuariu 1880.

Art. 10. Legile romane de perceptie si legea de urmarire voru fi aplicabile in Dobrogea, intru catu nu voru fi contrarii dispositiuniloru regulamentului de fatia.

§. III. Despre monete.

Art. 1. Monetele cu cursu obligatoriu in Romani'a voru fi singurele admise in cassele statului si date in parti de catre acestea, pe totu teritoriulu Dobrogei.

§. IV. Dispositiuni transitorii.

Art. 1. Pana la 1 Ianuariu 1879, nu se va percepe nici o tasa de timbru séu inregistrare in tóta intinderea teritoriului Dobrogei.

(Monitorulu).

Hygien'a poporala.

Morbulu dyphtheritis.*)

Inainte de a incepe cu descrierea speciale a morbului, care in anii ultimi ai secolului presentu asia dicundu a decimatu si-si continua neincetatu decimarea persóneloru crude ale omenimei. Pentru a sci esactu decursulu si urmarile morbului am aflatu de lipsa neincungiurata a face o amintire descriptiva anatomica a aceloru parti ale corpului, unde se ivesce de regula, si acestea suntu:

Partile cari formédia inghitîtórea (Pharynx). Sub acestu nume se intielege spaciulu, care se afla in internulu grumadiului, inaintea celoru 5 vertebre cervicale, intre cavulu gurei, alu nasului si alu partiei posterióre a gâtlejului (larynx). Cu acestea cavuri inghititórea stà in comunicatiune si in josu se finesce in continuarea canalului de inghitîtu (oesophagus), standu in comunicatiune si cu partea superióra a canalului de resuflare (larynx), care in tempulu inghitirei mancariloru se acopere prin coperisiulu numitu epiglotis. Spaciulu inghitîtórei se desparte de alu gurei prin strimtórea numita: ísthmus faucium, formata prin arculu semilunaru, care e partea mobila a palatului móle din gura, respective continuarea acestuia. Din midiloculu arcului mobile atârna in josu spre limba corpulu lungaretiu-rotundu, uvula. Arculu mobile se finesce in josu de ambele laturi spre radecin'a limbei in cate doue cretie arcuali, una spre radacin'a limbei si alta inderaptu spre inghitîtóre. Intre aceste doue cretie se afla asiediate glandulele rotunde, care semanendu cu migdalele se si numescu migdale (Tonsillae), pe a caroru suprafatia rotunda se vedu mai multe puncte séu gaurele mici, care servescu spre canducerea si reversarea scuipatului in strimtórea inghititórei. Migdalele, care sunt cuibulu desvoltarei morbului, constau din mai multe glandule merunte conglomerate (gl. aggregatae). Partile moi cari formédia inghitîtórea din laîntru in afara sunt: membran'a séu peliti'a balósa; acésta e continuarea pelitiei din gura, care acoperindu musculatur'a palatului móle, trece preste strimtórea inghititórei, formandu prin duplicarea ei arculu si cretiele amintite. Intre duplicarea membranei sunt asiediati mai multi musculi mici, cari îsi au functiunea loru phisiologica. In substanti'a membranei, precum si sub densa se afla nenumerate glandule balóse, cari 'si revarsa balele loru pe faci'a membranei, din care causa acésta devine umeda si lunecósa. Sub membrana se afla textulu coelulosu-muscularіu; si sub acesta stratele musculare. Tóte aceste parti stau in legatura un'a cu alt'a.

---

*) Amu regretatu si regretamu prea multu, ca din lipsa pe spaciu si inbuldiéla de materii urgente, amu fostu necessitati a tienea acestu articolu prea instructivu, pana acuma nepublicatu in cartónele nóstre. Regretamu acésta, atatu fatia cu d. autoru, caruia i ceremu scusele nóstre, catu si cu deosebire fatia cu publiculu nostru cetitoru. Felicitandu pe d. autoru pentru nimerit'a idea de a tractá acestu morbu in modu asia de poporalu, ne permite 'mi a-lu recomandá cu tóta insistenti'a seriósei atentiuni a parintiloru de familii. Cine nu scie, ca angin'a diphteritica secera pe fiacare anu sute si mii de prunci din rendulu celoru vii? Sunt pucine acele familii, cari n'au deplansu mórtea vre unei victime a acestui flagelu. Se cautamu deci prin tóte midiulócele se aparamu pe copilasii nostrii, viitoriulu natiunei, bucuri'a si speranti'a parintiloru, de loviturile mortale ale morbului diphteriticu. Cum si ce avemu de a face, eata ne o spune articolulu de mai susu alu d. Stoica, dela care ne asteptamu cá se continue si de aci 'nainte a inpartasi laiciloru cunoscintiele si esperientiele sale higienice.

Red. „Observatoriului."

Functiunea phisiologica a partiloru inghitîtórei.

Inghitîtórea standu in comunicatiune cu cavulu gurei, servesce spre primirea mancariloru formate in bucaturi, candu adeca: apasandu-se limb'a cu partea superióra, pe ceriulu gurei, inpinge bucatur'a spre arculu palatului — in inghitîtóre. Trecêndu bucatur'a pe strimtóre, marginile arcului palatinu se stringu prin musculatur'a ce se afla intre duplicarea pelitiei, si se apropie la olalta; si asia inchidiendu-se strimtórea se inpedeca revenirea bucaturei in gura, trecêndu apoi din inghititóre pe canalulu acesteia in stomachu. In momentulu trecerei bucaturei pe strimtórea arcului palatinu, acesta prin musculatur'a palatului móle se trage in susu si inapoi asia, incatu ajunge cu marginea pana la paretele posterioru alu inghitîtórei, astupandu-se prin acésta ductulu spre cavulu nasului. Dupa trecerea bucaturei in josu, arculu semilunaru érasi ia directiunea regulata.

Standu in comunicatiune cu ducturile organeloru de resuflare — in susu cu cavulu nasului, in josu cu partea superióra a canalului de resuflare (larynx), servesce si spre conducerea aerului in tempulu respiratiunei. In tonsille si in glandulele mici din membran'a balósa, se formédia balele séu mucositatea. Dupa acésta scurta descriere anatomica si phisiologica a partiloru amintite, facuta din punctu de vedere pentru a se pricepe mai lesne decursulu si schimbarile pathologice ale morbului, vomu incepe descrierea speciale a bólei:

Dyphtheritis — numire luata dela Bretoneau din Tours (1862) — inainte de aceea se descriá sub numirile dyphtheria, angina gangrenosa si tonsillarum gangrena, din causa, cà partile coprinse de acestu morbu trecu in tetiune séu gangrena: angina maligna.

Aretaeu, Caelius si Aurelianus au cunoscutu acestu morbu sub numirea „ulcera aegiptiaca syriaca," sub care l'au si descrisu. Cá epidemia e cunoscutu cu finea secolului alu 16, candu au domnitu in estensiune mare pe insulele pyrenee. La inceputulu secolului 17 a domnitu in Itali'a, Neapole si Sycilia; la 1690 in Spani'a. In secolulu 18 cá epidemia in Americ'a nordica, in Angli'a, in Franci'a, in Hollandi'a, in Svedi'a si in Indi'a, ér' catra finele acestui secolu in Europ'a sudica. In secolulu presentu s'au ivitu in forma de epidemia periodica in Moldov'a, si in a. 1871, si 1872 in secuime si de atunci incóce in mai multe parti ale Transilvaniei.

Cá medicu practicu am avutu ocasiune se cunoscu acestu morbu mai intaiu in 1874 in comunele fostului districtu alu Naseudului, unde din partea poporului erá cunoscutu sub numirile; bote, bóla de grumadiu, ciuma s. a., cari numiri inse nu sunt esacte, fiinducà sub acelea se intielege la poporu ori ce morbu inpreunatu cu inflamatiuni la grumadiu, fia acelea inlaintru séu in afara.

Pe langa tóte acestea inse poporulu scie ca ce vré se dica prin aceste numiri.

Caus'a bólei. Incatu se atinge despre caus'a esentiale a morbului, de si parerile diferu, — preste totu inse este adoptata teori'a lui Letzerich, care dice ca, caus'a morbului trebue se fia celulele microscopice ale planteloru trecute in putrediune (parasite de plante), cari îsi afla prim'a desvoltare afara de organismulu neinfectatu, si cari la unu gradu anumitu de umediala se desvólta si se sporescu cu multu mai usioru. De aci urmédia apoi, cà cuartirele umede mai multu tempu contienu materi'a infectatóre.

Prin urmare prim'a ivire a morbului e miasm'a, si numai dupa infectiunea unui organismu se formédia materi'a lipiciósa (contagium). Sub contagiu intielegemu aceea, ca parasitele se potu stramutá in altu locu si pe altu organismu corespundietoriu pentru desvoltare si sporire, va se dica, producu simptómele morbului dyphteriticu. Dupa teori'a lui Ludwig Letzerich materi'a lipiciósa, care s'a descoperitu in esudatulu de inflamatiune a bolnaviloru, este buretele microscopicu de tetiune: Tilletia dyphteritica, — parasitu din famili'a Ustilagineeloru, care se tienu de hypodermae, dintre cari celea mai periculóse sunt Microsporele. Déca aceste parasite prin aeru séu apa vinu in atingere cu peliti'a manduleloru, intra in celulele epitheliali ale membranei, unde formandu-si cuibulu loru se desvolta si se sporescu in modu nedescriptibile. Din cuiburile acestea, cari se potu vedea numai cu microscopulu, esu parasitele Tilletia dyphtheritica, cari déca vinu in atingere cu peliti'a tonsileloru, sporindu-se nimicescu epitheliulu membranei si de acolo intrandu in partile ei mai afunde, prin formarea unui esudatu de inflamatiune, se estindu, nu numai pe membran'a tonsileloru, dér in intréga substanti'a loru si in tóte partile vecine. In esperinti'a mea propria am observatu, ca estinderea morbului sta in legatura cu schimbarea tempului, asia incatu primavér'a si tómn'a, candu aerulu e umedu si tempulu ploiosu, au fostu cu multu mai insemnatu numerulu bolnaviloru, decatu in tempu curatu si uscatu. Acésta o constatédia si datele statistice, cari arata mai numeróse epidemii tómn'a, primavér'a si érn'a. Insusirea lipitiósa a morbului in tempuri epidemice s'a observatu prin insusi infectarea mediciloru, cari au cadiutu victima epidemiei. Contagiulu, care se coprinde atatu in esudatulu de inflamatiune, catu si in aerulu resuflatu din partea bolnaviloru si in morburile din gura, se póte lati si prin vestminte si alte obiecte din jurulu bolnavului. Persónele din familii scrofulóse, tuberculóse si syphilitice, precum si cele cari patimescu de inflamatiuni chronice de tonsille, suntu mai espuse infectarei si bolnavindu-se se vindeca mai cu greu. Acestui morbu este espusu ori care omu. In etatea anului primu fórte arare ori se ivesce, cu atata mai desu inse dela 2—8 ani: de aici in colo totu mai raru asia, incatu bolnaviri in etate de 25—30 ani sunt raritate.

Tempulu de incuibare a morbului, adeca dela infectare pana la erumpere, e de regula 3 dile. In decursulu acestui tempu nu se póte observá asupra infectatiloru ceva deosebitu, ci numai atata, cà sunt mai aplicati spre somnu, perdu apetitulu, au sete mai mare si se plangu de ceva simtire deosebita in inghitîtóre. Cercandu bolnavulu, vomu aflá peliti'a manduleloru incatva mai rosieteca decatu in starea normala. Dupa aceste simptome asia dicêndu neinsemnate, in a 3-a di dupa infectare, erumperea morbului se anuntia prin unu paroxismu mare de friguri, dupa care nu preste multu urmédia o ferbintiala fórte mare, cu o temperatura dela 39—40: C.; resuflare inse, pulsu repede si numerosu 100—230 la minuta; din caus'a febricitatiei bolnavii de multe ori si fantasédia. In unele casuri, cu deosebire unde constitutiunea corpului e cam slaba si infectarea nu s'a intemplatu in gradu mare, febricitatea e cu multu mai moderata. (Va urmá.)

Despre Societatea academica romana.

(Pentru barbatii de litere si sciintia). Din mai multe cause ne vedemu necessitati a curma publicarea restului din lucrarile sessiunei anului ce ajunge spre apusu. Lucrarile acestea pe langa-ce s'au publicatu in 6000 de exemplaria ale Monitoriului oficiale, apoi dupa scirile recente dela Bucuresci tóte se voru vedea preste pucinu esite la lumina in Analile societatiei acad., care esu pe fia-care anu in cate 500 de exemplarie. Sumariulu lucrariloru se póte vedea si in „Transilvani'a" Nrii 21—22. Noue aci nu ne mai ajunge spatiulu acumu, candu publiculu nostru, ca si lumea ceealalta, astepta cu tóta incordarea spirituale desfasiurarea ulterióra a evenimenteloru cunoscute si nascerea neincungiurabile a altora noue, de care nu vomu fi in stare se ne aparamu nici noi nici altii. Intr'aceea mai astepta si cateva lucrari literarie, istorice, philologice in scriniulu nostru catu mai curend'a publicare. Acelea ni se acumulara si mai tare prin retragerea loru dela „Transilvani'a," care va inceta cu finea anului, éra despre infiintiarea Analeloru pentru cele trei sectiuni, philologica, istorica si de sciintiele naturali, inca n'au apucatu a se lua nici o mesura definitiva, care de altumentrea nu póte se se amane prea multu, din causa ca nu este permisu literatiloru nostrii a sta la calea diumetate. Cestiuni de importantia suprema astepta se fia discusse, deslegate si regulate.

Concursele votate de catra societatea academica se publica si separatu; acelea se voru reproduce.

La intrebari ce ni se facura despre alegeri de alti membrii, respundemu, ca societatea acad. n'au alesu astadata nici membrii actuali, nici onorari, sau corespondenti. In urmarea proiectului de lege, pusu de catra ministeriu pe birourile camereloru legislative, ea insasi se afla in stadiu de transformare in academia de sciintie, ca corpu de statu, pusu sub protectiunea lui, si asia era urmare firesca se sistedie ori-ce adaogere de membrii. Mai este si una alta causa, care ne vine fórte greu se o atingemu. Toti barbatii de renume din Franci'a, Itali'a, Germani'a etc., cati au fostu alesi din anu in anu, anume de membrii onorari — cà-ci actuali potu fi numai romani — au acceptatu alegerea si au respunsu promptu in terminii cei mai obligatori. Dintre romanii de dincóce alesi in anii din urma au respunsu trei! Tacut-au de frica s'au din alte cause, nu se scie. Éra de cumva voru fi fostu opriti de cineva, totu era bine se faca casulu cunoscutu, pentru-cá societatea academica se fia informata si se evite de ací inainte orice compromissiune, in totu casulu nedemna de unu corpu seriosu.

Sciri diverse.

— (Siedintia publica) Societatea de lectura „Andreiu Siaguna" va tienea, in memori'a nemoritoriului ei patronu o siedintia publica Miercuri sér'a in 29/11 l. c. in sal'a cea mare a seminariului cu urmatórea Program'a: 1. „Romanime multu cercata," poesia de Z. Boiu, melodia de D. Cuntianu, esecutata de chorulu vocalu. 2. „Cuventare ocasionale," rostita de Mateiu Voileanu, cl. curs. III. 3. „Sil'a," poesia de C. Boliacu, declamata de George Moianu, cl. curs. III. 4. „Hor'a Griviti'a," poesia de V. Alesandri, melodia de Grigorie Ventura, cantata solo de Ioanu Punteanu, cl. curs. III. 5. „Capitanulu Romano," poesia de V. Alesandri, declamata de Nicolau Borz'a, cl. curs. I. 6. „Unele datini ale poporului romanu la Craciunu," disertatiune de Leo Buzdugu, cl. curs. II. 7. „Resbunarea lui Statu-Palma," poesia de V. Alesandri, declamata de Ioanu Gavrusiu, cl. curs. III. 8. „Cisl'a," cuartetu umoristico-satiricu, de C. Golombiovschi-Porumbescu. — Inceputulu va fi precisu la 7 óre sér'a.

— (Necrologu). Subsemnatii venimu a ne implini o durerosa datoria de Romani, crestini si respective colegi, anunciandu ca Teodoru Petrisioru, zelosulu si activulu profesore dela gimnasiulu din Blasiu, dupa unu morbu de siepte septemani (abscesu in stomachu) a repausatu astadi, la órele 7 din di, in spitalulu civilu de aici, in etate de 33 de ani. Inmormentarea va avé locu Sambata in 7 ale curentei la orele 2½ dupa amédi. Conductulu va plecá de la spitalulu civilu spre cimiteriulu greco-catolicu, unde osamintele decedatului se voru depune pentru repausulu eternu. Parastasulu se va tiené Dumineca, la 8 ale curentei, in biseric'a greco-catolica din suburbiulu de josu. Sibiiu, 4 Decembre nou 1878. I. V. Russu, N. P. Petrescu, V. Petri.

Inmormentarea regretatului profesore se facù in modulu celu mai demnu si mai cuviintiosu. Cortegiulu funebralu era compusu din mai tóta inteligenti'a romanésca din locu, la care se mai adaose inca si intregu corpulu profesorale alu seminariului gr. or. cu reverend. d-nu directoru I. Hanea in fruntea seminaristiloru si a pedagogiloru din institutulu andreianu.

In onórea repaosatului a tienutu la mormentu d. profesore Dr. Alesandru Gram'a o cuventare doiósa si miscatóre, care a fostu fórte bine primita din partea publicului ascultatoru.

Dela Blasiu au fostu tramisi afara de Dr. Alesandru Gram'a si rever. d. profesore George Vlass'a, precum si o deputatiune de 12 studenti din diferite classe, inpreuna cu profesorele de cantari d. Papiu.

Precum aflamu, spesele inmormentarii, care se urca la sum'a de preste 140 fl. v. a. le a purtatu Escel. sa inaltu prea santitulu metropolitu de Alb'a-Iulia si Fagarasiu d. Dr. Ioanu Vancea de Butésa, din propri'a sa cassa.

— (Sinucidere). Dumineca in 7 l. c. s'au inpuscatu aicea in hotelulu „Neurihrer" unu june grecu séu bulgaru venitu de cateva dile din Romani'a. Motivulu acestei fapte nu este cunoscutu. Sinucisulu se numea I. Andronicu, era in etate de 21 ani, omu frumosu, de o aparitiune eleganta, si precum se dice, ar fi fostu de professiune stenografu.

— (Notitii literarie). Diariulu vienesu „Der Osten," care este uniculu diariu scrisu in limb'a germana ce se ocupa cu o rara predilectiune si interesu de cestiunile nóstre curatu nationale romanesci si care se numesce pe sine „organu alu slaviloru si romaniloru" cu 1 Ianuariu 1879 va intrá in alu 13 anu alu esistentiei sale. In Nr. 48 este de coprinsulu urmatoriu:

— Zur Geschichte der orthodoxen Kirche in Siebenbürgen. — Politische Uebersicht. — Der englische Krieg gegen Afghanistan. — Die Occupation der Dobrudscha durch Rumänien. — Die Bleiweisfeier in Laibach. — Kleine Chronik. (Katholische Propaganda in Rumänien. Aufsprengung einer Werthheim'schen Kasse. Austritt des Cirknitzer Sees.) — Volkswirthschaftliches. (Die Regulirung der Save. Rumänische Statistik. Der Anker.) — Neueste Nachrichten und Telegramme. — Lottoziehungen. — Inserate.

Das gleichzeitig ausgegebene neueste Heft der illustrirten Gratisbeilage „Das Lesestübchen" enthält folgendes: Text. List für List, Humoreske von Paul Fuchs. — Aufgesessen, Novelette von C. Lehnert. — Die schwarze Kugel, von Caroline Wild. — Ein Stillleben (Fasangruppe). — Die österreichischen Monitors auf der Donau. Der Herr Actuarius, Humoreske von Dr. Bernhard Stavenov. — Hirta, die Vogelinsel. — Die Leopoldshütte bei Strassfurt. — Der Forstmeister von Hohenerbfeld. — Kriminal-Novelle von Wilhelm Braunau. — Auf Numea von A. Pfeiffer. — Quedlinburg. — Die Gewinnung der Korkrinde. — Die kleine Pepita. — Die Wolken. — Der Hafen von Petropawlowsk in Ostsibirien. — Die Zwillinge. — Humoristisches. — Bilderräthsel. Illustrationen: Die Basilika San Zeno in Verona. — Ein Stillleben (Fasanengruppen). — Die österreichischen Monitors auf der Donau. — Die Leopoldshütte bei Strassfurt. — Nach der Jagd. — Quedlinburg. — Die Gewinnung der Korkrinde. — Die kleine Pepita. — Ein Wolkenbild. — Der Hafen von Petropawlowsk in Ostsibirien. — Die Zwillinge. — Humoristisches. — Bilderräthsel.

Der „Osten" sammt Lesestübchen kostet vierteljährig blos 1 fl. 50 kr.

Dr. Nicolau Olariu

a deschisu cancelaria advocatiala in Sibiiu strad'a Poplacii mari (Quergasse) Nr. 25 etagiu primu.

(53) 2—3

Editoru si redactoru respons. **G. Baritiu** in Sibiiu.

Tipariulu lui **W. Krafft** in Sibiiu.